

## A KÖZSÉG SZEREPE A TÁRSADALMI TERVEZÉSBEN

---

Az öngazgatású tervezés alkotmányosan meghatározott vázlatának kidolgozására A társadalmi tervezési rendszer alapjairól és a Jugoszlávia társadalmi tervéről szóló törvény<sup>1</sup>, valamint a szocialista köztársaságok és az autonóm tartományok megfelelő törvényeinek a meghozatalával került sor.<sup>2</sup> Ezek a törvények meghatározták az összes öngazgatási alapszervezet, közösség és társadalmi-politikai közösség, valamint község társadalmi tervezésének a céljait, hordozóit, elveit, módját és más jelentős kérdéseit.

A községi társadalmi terv szerepe a községnek az ország alkotmányos rendszerében elfoglalt helyéből és betöltött szerepéből következik.

A község társadalmi terve hangolja össze a munkások és az összes dolgozó gazdasági, társadalmi, művelődési, lakás- és egyéb szükségleteiben jelentkező anyagi és más viszonyokat, amelyekről ők maguk döntenek a társult munka alap- és egyéb szervezeteiben, a helyi közösségekben és az öngazgatási érdekközösségekben.<sup>3</sup>

A község társadalmi terve „nem csupán a társadalmi újratermelés anyagi folyamatának az összehangolása és irányítási eszköze, hanem a munkásosztály eszköze is az öngazgatáson alapuló szocialista termelőviszonyok és az összes társadalmi-gazdasági viszony újratermeléséért folyó küzdelmében”.<sup>4</sup> Ez egyezteteti össze és irányítja a legkülönbözőbb érdekek érvényesítését és szükségletek kielégítését az anyagi és társadalmi-gazdasági viszonyokat, amelyeket dolgozóink, lakosságunk, öngazgatási szervezetei és közösségei csak községi szinten elégíthetnek ki öngazgatási alapon és ésszerűen.

A község társadalmi terve nem egy sajátos községi centralizmus erősítésének az eszköze. Éppen ellenkezőleg, a tervezés alanyai ezáltal csak azokat a tevékenységeiket, érdekeiket és szükségleteiket egyeztetik össze, amelyek a községen belül valósulhatnak meg. Az öngazgatási alapszervezetek, közösségek és a tervezés többi hordozója minden egyéb tevékenységét, érdekét, jogát és köteletségét a szélesebb társadalmi-politikai

közösségekben valósítja meg, a szövetség, a köztársaságok, illetve az autonóm tartományok társadalmi tervének az alapjairól szóló társadalmi megállapodás keretében.

A községi öngazgatású társadalmi tervezés összetett folyamat, ezért módszertani szempontból három szakaszra oszthatjuk:

1. a tervek alapjával kapcsolatos öngazgatási megegyezés és megbeszélés szakaszára,

2. a terv és a megfelelő dokumentumok, aktusok meghozatalának a szakaszára és

3. a terv teljesítésének és figyelemmel kísérésének szakaszára.

Gyakorlati és szervezési szempontból vizsgálva az öngazgatású társadalmi tervezés<sup>6</sup> a községekben az alábbi tevékenységekre oszlik:

1. a társadalmi terv előkészítése,

2. összehangolása,

3. kidolgozása,

4. meghozatala és

5. megvalósítása.

Az öngazgatású társadalmi tervezés rendszerében két tervecsoportot különböztetünk meg:

1. az öngazgatási szervezetek és közösségek,

2. valamint a társadalmi-politikai közösségek terveit.

Tartamukat tekintve a tervek rövid-, közép- és hosszú távlatúak lehetnek.

A középtávú terv a község gazdasági és társadalmi tervének általános terve, amelyet öt évre hoznak meg. Ez az általános társadalmi terv. A társadalmi tervezést végzők középtávú terveket hoznak ugyanerre az időszakra.

A község középtávú terve a hosszú távú célok és fejlődési irányzat megvalósulási lehetőségének a közös kiértékelésén alapul. A községek középtávú terveinek a meghatározásához a hosszú távú tervek, illetve a község hosszú távú fejlődésének a vázlata képezi a kiindulópontot.

A hosszú távú községi terveket, illetve a község hosszú távú fejlődésének a vázlatát tíz vagy még több évre hozzák meg. Ezek a tervek alapítják meg:

1. a község általános fejlődési irányvételét,

2. fejlődésének hosszú távú céljait és terveit,

3. a termelőerők szerkezetének a változásait és

4. a szocialista öngazgatáson alapuló termelési viszonyok fejlődését a községben.

### *A községi társadalmi terv szerepe*

Vajdaság SZAT társadalmi tervezésről szóló törvényének a 39. szakasza szerint a községi társadalmi terv biztosítja:

1. A szocialista öngazgatáson alapuló társadalmi-gazdasági viszonyok létrejöttét, amelyek lehetővé teszik, hogy a dolgozók jövedelmet valósítsanak meg, kielégítsék személyi, közös és általános társadalmi szükségleteiket a társultmunka-szervezetekben, az öngazgatási érdekközösségekben, a helyi közösségekben és az alapvető társadalmi-politikai közöset képező községben;

2. a dolgozók jogainak gyakorlását és kölcsönös felelősségének tiszteltben tartását mindazokban a társult munka szervezeteiben, amelyekben jövedelemmel rendelkeznek, ellenőrzik annak alakulását az újratermelési folyamatban, irányítják a termelőerők és a szocialista öngazgatási viszonyok fejlődését saját közvetlen és közös érdekeikkel összhangban;

3. a munkatermelékenység növelését, az egyenjogú munkafeltételek és jövedelemszerzés kialakulását, a munkások és az összes dolgozó társadalmi és anyagi biztonságát, népeink és nemzetiségeink jogainak a fejlődését az élet és a munka minden területén;

4. a termelés és a szolgáltatások fejlődéséhez szükséges feltételeket mindazokban az ágazatokban, amelyekben köztulajdonban levő munkaeszközöket használnak;

5. a gazdasági és társadalmi fejlődés irányítását és összeegyeztetését, valamint a foglalkoztatás és a dolgozók életszínvonalának az állandó növeléséhez szükséges feltételek létrejöttét;

6. az anyagi és egyéb viszonyok összehangolását a munkások és a dolgozók gazdasági, társadalmi, kulturális, lakás és más szükségleteinek a kielégítése során ők döntenek a társult munka alap- és egyéb szervezeteiben, a község területén levő helyi közösségekben és azokban az öngazgatási érdekközösségekben, amelyekbe bekapcsolódnak.

### *A terv készítői*

A terv készítőit két általános csoportba sorolhatjuk:

a) a terv elsődleges készítői (közvetlen befolyásuk van a nemzeti jövedelem alakulására) és

b) a terv másodlagos készítői (az előző besorolásból kimaradtak).<sup>6</sup>

A terv elsődleges készítőinek csoportjába tartoznak:

1. az anyagi termeléssel foglalkozó társultmunka-szervezetek,
2. a társadalmi tevékenységgel foglalkozó társultmunka-szervezetek,
3. a helyi közösségek és
4. az összes társadalmi-politikai közösség.

Ezek szerint a község a terv elsődleges készítői közé tartozik.

A terv többi elsődleges készítőihez hasonlóan ő hozza meg a végleges döntést a területére vonatkozó társadalmi tervről.

A tervezés másodlagos készítői azok a „társadalmi alanyok, amelyek csak meghatározott érdekek útján kötődnek a tervhez, illetve amelyek abban érdekeltek, hogy nagy vonalakban milyen lesz a társadalmi-gazda-

sági fejlesztési politika. Itt az ágazati társulásokra és a különböző sajátos csoportosulásokra gondolok, amelyekben a társultmunka-szervezetek nem állnak közvetlen kapcsolatban, nem függnék egymástól kölcsönösen a jövedelemszerzést és -elosztást illetően, hanem csak közvetetten, azaz az ösztársadalmi munka eredménye által”.<sup>7</sup>

Emellett a tervezésben másodlagosan részt vehetnek a gazdasági kamarák, a társulások, a társadalmi-politikai szervezetek és más jogi személyek.

### *A községi társadalmi terv tartalma*

A községi társadalmi terv általános tartalmát A társadalmi tervezési rendszer alapjairól és Jugoszlávia társadalmi tervéről szóló törvény 98. szakasza szabályozza. A Vajdaság SZAT társadalmi tervezéséről szóló törvénye ezt a kérdést pontosan körülhatárolta és kijelölte, hogy a községi társadalmi terv mit tartalmaz:

„1. A szocialista öngazgatású társadalmi-gazdasági viszonyok fejlődését és ennek alapján a község társadalmi és gazdasági fejlődésének az összeegyeztetését és irányítását;

2. a munka és a jövedelem társítását a társult munka anyagi alapjának erősítése, a termelőerők fejlesztése és az életszínvonal emelése végett, az egyéni és társadalmi munkatermelékenység fokozását a foglalkoztatás növelése érdekében;

3. a bővített újratermelés fejlődési körülményeinek, lehetőségének és szükségességének a meghatározását;

4. az oktatás, a tudomány, a művelődés, az egészségügy, a szociális és gyermekvédelem, valamint más társadalmi tevékenységek céljait és feladatait, a fejlődésükhöz szükséges anyagi és egyéb kereteket, és fejlődésüknek a gazdasági fejlődéssel való összehangolását;

5. a társultmunka-szervezetek, a dolgozók, a község lakossága és a községi illetőségű öngazgatási érdekközösségek általános és közös fogyasztásával kapcsolatos köteleességek mércéit;

6. a munkásság és a dolgozók munkával kapcsolatos élet- és társadalmi szükségleteinek és érdekeinek a megállapítását, akik ezeknek az általános érdekeknek és szükségleteknek az alapján határozzák meg a község összeegyeztetett gazdasági és társadalmi fejlesztésének a politikáját;

7. a kommunális tevékenység, a lakásépítés, a terület- és városrendezés fejlesztését, a közhasználatban levő földterület és javak kihasználását, valamint a község dolgozóinak és lakosságának az élete és munkája szempontjából jelentőséggel bíró tevékenységek fejlesztését;

8. a területfejlesztés általános irányvételét és feltételeit;

9. a fejlődés lehetőségeinek a meghatározását és a nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódást;

10. a környezetvédelmet és fejlesztését;

11. a népeink és nemzetiségeink gazdasági és társadalmi egyenrangúságának feltételeit;

12. az ország védelmi képességének és társadalmi önvédelmének az erősítését;

13. a helyi közösségek fejlesztését;

14. a községközi együttműködés előmozdítását;

15. a köztulajdonban levő munkaeszközökkel végzett egyéni munka fejlesztési lehetőségeinek meghatározása, társítása és a társult munkával való összekapcsolása;

16. a község kötelelességeit, amelyeket a tartomány társadalmi tervének az alapjáról szóló megegyezésekkel és az öngazgatási szervezetek és közösségek terveinek alapjairól szóló öngazgatási megegyezésekkel vállalt magára.

A község társadalmi terve tartalmazza a terv alapjaival kapcsolatos megbeszélésekből származó kötelelességeket és azokat a sajátos feladatokat, amelyeket meghatározott szervezetek a beleegyezésük alapján vállaltak magukra a közösen megállapított fejlesztési célok eléréseért.

A községi társadalmi terv tartalmazza azoknak az intézkedéseknek az irányelveit és kereteit, amelyeket a községi szervek jogaikkal és köteleseikkel összhangban állapítanak meg a község szabályzata és az alkotmány alapján, meghozatalukra az összeegyeztetett közös célok, valamint az öngazgatási szervezetek és közösségek céljainak a megvalósítása érdekében kerül sor.” (Vajdaság SZAT társadalmi tervezésről szóló törvénye, 41. szakasz.)

### *Előkészületek a községi társadalmi terv kidolgozására*

A község társadalmi tervének kidolgozásához szükséges előkészületeket a községi küldött-testület (a végrehajtó tanács, a végrehajtó bizottság) irányítja. A végrehajtó szerv állapítja meg a társadalmi terv előkészítésének a munkatervét, megszervezi és irányítja a terv előkészítésén dolgozó szervek és szolgálatok munkáját, megbeszéléseket szervez a terv alapjairól és lehetővé teszi a terv alapjaival kapcsolatos megegyezésbe foglalt kötelelességek összeegyeztetését. Ez a terv határozza meg a terv kidolgozását és a meghozatalához szükséges elemeket.

A községi társadalmi tervek ismertetett előkészítési módja azonos a köztársaságok, illetve tartományok, városi és regionális közösségek terveinek az előkészítésével.

A község társadalmi terve előkészítésének a munkatervét a községi küldött-testület végrehajtó szerve állapítja meg. A munkaterv kialakításában részt vesznek a gazdasági kamara és a társadalmi-politikai szervezetek is. A munkaterv lehetővé teszi, hogy a tervek előkészítésének tervezési folyamatában, az öngazgatási megegyezések megkötésében és a terv alapjairól szóló megállapodásokban résztvevők tevékenysége egy-

idejű, párhuzamos és összeegyeztetett legyen. Ily módon lehetővé válik az öngazgatási tervezési folyamat egyidejűségének és folyamatosságának a megvalósítása.

Mivel a községi társadalmi tervet a terv alapjairól szóló előzetes megbeszélés vagy megbeszélések, az öngazgatási alapszervezetek és közösségek terveinek alapjairól szóló öngazgatási megegyezések, valamint konkrét terveik alapján hozzák meg, ezért lehetővé kell tenni a tervek alapjaival kapcsolatos öngazgatási megegyezések és megállapodások idejekorán való megkötését. Ilyen értelemben az igazgatási szerveknek és az öngazgatási alapszervezetek és közösségek, valamint községi szervek más meghatalmazott szerveinek idejekorán hozzá kell látniuk a terv alapjairól szóló öngazgatási megegyezések és megállapodások előkészítéséhez, megszervezéséhez és lebonyolításához. Ebben az időszakban kiemelt fontosságúak az alábbi ügyek:

- a tervdokumentáció szakmai és elemző jellegű előkészítése;
- a folyamatban levő terv megvalósításának az elemzése;
- a jövőbeli fejlődési lehetőségek áttekintése;
- a tervezéssel foglalkozó összes tényező közötti szoros együttműködés;

— a dolgozók és a társadalmi-politikai szervezetek idejekorán való és intenzív tájékoztatása a tervek előkészítéséhez és meghozatalához szükséges összes tényezőről és

— a tervszolgálatok erősítése, a tervből eredő feladatok elvégzésére való felkészítése.

A község társadalmi terve előkészítésének a munkatervében határozzák meg:

1. a fejlődés elemzésének az előkészítéséért felelős szerveket;
2. a községi társadalmi terv alapjairól szóló megbeszélésekhez szükséges anyagnak az összes érdekelthez való eljuttatásának határidejét;
3. a megbeszélésekben részvevő szervek és szolgálatok feladatai és kötelességei, valamint azok végrehajtásának határidejét;
4. a terv, illetve a terv vázlatának és a tervjavaslatnak az előkészítéséhez szükséges irányelvek kidolgozásáért felelős szerveket és
5. a községi társadalmi terv idejében való kidolgozásának, összeegyeztetésének és meghozatalának a határidejét.

A községi küldött-testület illetékes szerve köteles idejekorán kezdeményezni, megszervezni és irányítani a községi terv alapjairól szóló öngazgatási megegyezések és megállapodások előkészítését.<sup>8</sup> Ugyanakkor az illetékes szerv köteles a társadalmi terv előkészítése során megfelelő javaslatokat tenni a tervezőknek, hogy elősegítse az egyes terveknek az általános társadalmi szükségletekkel, érdekekkel és fejlesztési célokkal való összeegyeztetését. Az említett szerv köteles idejében ismertetni a dolgozókkal és a társadalmi-politikai szervezetekkel a községi társadalmi terv előkészítéséhez és meghozatalához szükséges adatokat.

Az összes társultmunka-szervezet, helyi közösség, öngazgatási érdek-

közösség és egyéb öngazgatási szervezetek, valamint közösségek törvényes kötelezettségeiknek megfelelően állapítják meg a következő tervidőszak fejlesztési terveinek előkészítéséhez való hozzájárulásuk munkatervét.

A községi társadalmi terv előkészítéséről szóló határozatot a községi küldött-testület hozza meg, végrehajtó szerve javaslatára. A határozat kijelöli annak időpontját, hogy a végrehajtó szerv meddig köteles a községi küldött-testület elé terjeszteni a tervvázlatot, illetve a tervjavaslatot. A községi küldött-testületnek ugyanez vagy egy külön határozata szabályozhatja a községi terv alapjairól szóló tervek és megbeszélések előkészítésével kapcsolatos irányelveket.<sup>9</sup>

A községi társadalmi terv előkészítéséről a községi küldött-testület végrehajtó szerve gondoskodik. A végrehajtó szerv ennek érdekében:

- meghatározza a tervelőkészítési munkatervet;
- megszervezi és irányítja a terv előkészítésében résztvevő szervek és szolgálatok munkáját;
- feltételeket teremt a terv alapjairól szóló megbeszélésekhez;
- meghatározza, hogy a község részéről ki vegyen részt a megbeszélésekben;
- irányítja és összeegyezteti az összes tevékenységet;
- lehetővé teszi a terv alapjairól szóló megbeszélések során meghatározott köteleességek összeegyeztetését.

A tervelőkészítés munkatervének az idejekorán való összeegyeztetéséért, a terv alapjairól szóló megbeszélésekért, valamint a társadalmi tervvázlat és a tervjavaslat előkészítéséért, idejében való beterjesztéséért a községi küldött-testület végrehajtó szerve a felelős.<sup>10</sup>

A községi társadalmi terv előkészítésének a munkatervében határozzák meg:

- az eltelt időszak fejlődése elemzésének és a jövőbeli fejlődés vázlatának, valamint más elemző és dokumentációs anyagoknak az előkészítéséért felelős szerveket;
- a terv alapjáról szóló megbeszélések anyagának a résztvevőkhöz való eljuttatásának a határidejét;
- a megbeszélésekben résztvevő szervek és szolgálatok feladatait és kötelességeit, valamint azok teljesítésének határidejét.<sup>11</sup>

A községi küldött-testület végrehajtó szerve értesíti a községi küldött-testületet a terv alapjairól szóló megbeszélések eredményeiről, valamint minden más olyan jelentős kérdésről, amely a tervelőkészítésre vonatkozik. A társadalmi terv előkészítésének folyamán a végrehajtó szerv a községi küldött-testület irányelveihez tartja magát.<sup>12</sup>

A községi küldött-testület köteles meghozni a társadalmi terv előkészítésének az irányelveit. Ezeket az irányelveket a községi küldött-testületnek egy évvel a folyó társadalmi terv lejárta előtt kell meghoznia.<sup>13</sup>

A terv alapjairól szóló öngazgatási megegyezéseket és megállapodáso-

kat a társadalmi tervezés megfelelő szervei kötik meg.<sup>14</sup> Ezek a dokumentumok:

1. határozzák meg részletesen a fejlesztési politikát,
2. a fejlesztési programot és
3. a fejlesztési program megfelelő irányelvek és intézkedések általi megvalósítását.

Ezek szerint a munka- és fejlesztési tervek mellett tervdokumentumnak számítanak a terv alapjairól szóló öngazgatási megegyezések és megállapodások is. Ezek a dokumentumok között szilárd tartalmi és funkcionális kapcsolat áll fenn.

A községi társadalmi terv előkészítésének, meghozatalának és teljesítésének folyamatában a terv alapjairól szóló öngazgatási megegyezések és megállapodások képezik az öngazgatású tervezés általánosan demokratikus, jogi és szervezési eszközét. Az öngazgatási egyezmények és megállapodások szabadon és önkéntes alapon megkötött sajátos jellegű szerződések, amelyek csak aláíróikat kötelezik.

A terv alapjairól szóló öngazgatási egyezmények és megállapodások bilaterális és multilaterális jellegű társadalmi szerződések. Rendkívül nagy a jelentőségük a kölcsönös munkamegosztásban, a szakosításban, a kooperációban, a jövedelmi viszonyok fejlesztésében, az öngazgatáson alapuló integrációban és a megfelelő fejlesztési feladatoknak a tervidőszakban való teljesítésében.

A községi terv alapjairól szóló öngazgatási megegyezések és megállapodások minden társadalmi-politikai közösségben lényeges elemei az öngazgatású társadalmi tervezésnek. „Ezek határozzák meg a tervezés jellegét és a velejáró társadalmi tevékenységet. Nélkülük nincsenek öngazgatású társadalmi tervek. Ezek képezik a társadalmi valóság kölcsönösen ellentmondásos érdekeinek a megoldási módját.”<sup>15</sup>

A társultmunka-alapszervezetek kötelesek előkészíteni a községi társadalmi terv alapjairól szóló megbeszélések elemeit.<sup>16</sup>

A községi társadalmi terv alapjairól szóló öngazgatási megegyezések és megállapodások során demokratikus légkörben és egyezményesen határozzák meg a tervezést végző összes tényező feladatait és egymás közötti viszonyait. Ily módon az öngazgatási megegyezések és megállapodások reális alapot képeznek a községi társadalmi terv meghozatalához.

A terv alapjaival kapcsolatos öngazgatási megegyezéseknek és megállapodásoknak világosaknak és precíznek kell lenniük. Ezekben nyernek megfogalmazást mindazok a közös érdekek és célok, amelyekért megkötik őket és általuk szabályozzák az említett közös érdekek és célok elérését.<sup>17</sup> A községi társadalmi terv alkotórészét csak azok az öngazgatási megegyezések és megállapodások képezhetik, amelyek valamennyi aláíró közös megegyezésével jöttek létre.

A községi terv alapjaival kapcsolatos öngazgatási megegyezéseket és megállapodásokat írásban kötik meg.<sup>18</sup>

A községi társadalmi terv alapjairól szóló megbeszélések lebonyolítá-



sáról és a kitűzött feladatok idejekorán való végrehajtásának a határidejéről a községi küldött-testület végrehajtó szerve gondoskodik. Ugyanakkor a végrehajtó szerv serkentőleg hat a társultmunka-szervezeteknek, a helyi közösségeknek, az öngazgatási érdekközösségeknek, valamint más öngazgatási szervezeteknek és közösségeknek a terveivel kapcsolatos öngazgatási megegyezéshez fűződő tevékenységére.

A községi küldött-testület végrehajtó szerve a községi társadalmi tervnek az eltelt időszakban való teljesítéséről és a fejlesztési lehetőségekről készített elemzések, valamint a társultmunka-szervezetek, helyi közösségek, öngazgatási érdekközösségek és egyéb öngazgatási szervezetek és közösségek terveinek alapjaival kapcsolatos öngazgatási megegyezések alapján határozza meg a társadalmi terv alapjairól szóló megállapodás javaslatát.

A végrehajtó szerv az általános irányelvek javaslatát, a következő tervidőszak gazdaságpolitikájának és fejlesztési irányvételének a keretét terjeszti be a községi küldött-testület elé, hogy megfelelő feltételek jöjjenek létre a megállapodás meghozatalához. Ezeket a dokumentumokat a jóváhagyásra váró megállapodás javaslatával együtt a községi küldött-testület ülésén dolgozzák ki végleges formában.

A községi társadalmi terv alapjaival kapcsolatos megállapodást, illetve megállapodásokat a községi küldött-testület illetékes szervei, a társultmunka-szervezetek, a községi vagy regionális gazdasági kamara, a helyi közösségek, az öngazgatási érdekközösségek, a bankok és egyéb öngazgatási szervezetek és közösségek hozzák meg. Ezzel az öngazgatási eljárással a megállapodás résztvevői gyakorlati kötelezettségeket vállalnak magukra.

A községi társadalmi terv alapjaival kapcsolatos megállapodás, illetve megállapodások az összes öngazgatási alapszervezet és közösség terveinek az alapjairól szóló öngazgatási megegyezéseken alapulnak. Az öngazgatási szervezetek és közösségek öngazgatási megegyezéseinek az elemei nemcsak a község társadalmi tervének az alapjairól szóló megállapodás szerves részeivé válnak, hanem a szélesebb társadalmi-politikai közösségeikéivé is.

### *A községi társadalmi terv meghozatala*

A községi társadalmi terv vázlatát és javaslatát a községi küldött-testület végrehajtó szerve készíti elő, a terv alapjairól szóló egy vagy több megállapodás alapján. A társadalmi terv vázlatát és javaslatát a végrehajtó szerv juttatja el a községi küldött-testülethez.<sup>19</sup>

A községi küldött-testület végrehajtó szerve a községi társadalmi terv vázlatának és javaslatának a beterjesztésekor értesíti a községi küldött-testületet a közös érdekek és célok meghatározásának az összes lényeges kérdéséről, amelyeket a következő tervidőszakban kell megvalósítani, de

amelyekről nem született megállapodás az öngazgatású tervezés alanyai között. Amennyiben ezekben a kérdésekben nem jön létre megállapodás a társadalmi terv meghozására kijelölt időpontig, akkor a községi küldött-testület megfelelő intézkedéseket tehet az alkotmány és a törvények alapján.

A község társadalmi terve a következőket tartalmazza:

- a társultmunka-alapszervezetek terveit,
- a társadalmi tevékenységgel foglalkozó társultmunka-alapszervezetek terveit,
- az általános társadalmi érdekű tevékenységet végző társultmunka-alapszervezetek terveit,
- a munkaszervezetek terveit,
- az összetett társultmunka-szervezetek terveit,
- a társultmunka-alapszervezetek közösségének a terveit,
- a bankok és más pénzügyi szervezetek terveit,
- a vagyon- és személybiztosítási közösségek terveit,
- az öngazgatási érdekközösségek terveit,
- a földművesszövetkezetek és a földművesek egyéb társulási formáinak a terveit,
- a társastermelők munka- és alapszervezeteinek a terveit,
- a kisipari és egyéb szövetkezetek terveit,
- a szerződéses társultmunka-szervezetek terveit és
- a helyi közösségek terveit.

(Vajdaság SZAT társadalmi tervezésről szóló törvénye, VSZAT Hivatalos Lapja, 1978., 25. szám, 21—35. és 37. szakasz; valamint Törvény a társadalmi tervezési rendszer alapjairól és Jugoszlávia társadalmi tervéről. A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság Hivatalos Lapja, 1976., 6. szám, 76. szakasz.)

A községi öngazgatási tervezés valamennyi hordozója kifogást emelhet a községi küldött-testületnél, ha úgy véli, hogy a községi társadalmi tervben kijelölt köteleességek és feladatok nincsenek összhangban a terv alapjairól szóló megállapodásból következő köteleességekkel és feladatokkal, illetve a törvénnyel.

A beterveztett ellenvetések megvitatását követően a községi küldött-testület határozatot hoz, amiről értesíti az ellenvetés beterveztőjét.

A községi társadalmi terv kidolgozásának az előkészítésekor és meghozatalakor felhasználják a tudományos kutatómunka eredményeit és szocialista öngazgatású társadalmunk gyors fejlesztésének a szolgálatába állítják.

### *Az általános honvédelem fejlesztési terve a községben*

A községi társadalmi terv magába foglalja az általános honvédelemnek az illető község területére vonatkozó fejlesztési tervét is. Az általános

honvédelem terve határozza meg az általános honvédelem alanyainak céljait és feladatait. Ugyanakkor ez a terv szabályozza az általános honvédelem fejlődéséből adódó tervszerű feladatok megvalósításához szükséges anyagi eszközöket mind a községben, mind a szélesebb társadalmi-politikai közösségekben.

A községi középtávú fejlesztési tervvel együtt hozzák meg a község honvédelmének tervét, illetve fejlesztési tervét. Ez a terv szintén ötéves időszakra készül. A középtávú fejlesztési terv meghozatalával egyidőben kötik meg a községben a honvédelmi szükségletek pénzeléséről szóló társadalmi megállapodásokat és öngazgatási megegyezéseket a védelem és a fejlődés tényezői között. Ezáltal az aláírók kötelezik magukat, hogy jövedelmüknek a megállapodásokban előírt százalékát erre a célra fordítják. Ezeknek az eszközöknek egy részét a községi honvédelmi öngazgatási alapba társítják, míg más részét a honvédelem tényezői tartják meg saját honvédelmi előkészületeik pénzelésére.

### *Tervezés a városi közösségben*

A város és a regionális közösség tervezésének a módszerei azonosak a község tervezésével.

A városi közösség községei megállapodásban szabályozzák, hogy mely szerepkörüket ruházzák át a városi közösségre.

A városi közösség tervezési jogai és kötelezettségei az alábbiakban nyilvánulnak meg:

1. a városi közösség tervének előkészítéséről szóló határozat és a munkaterv meghozatalában;
2. a tervelőkészítés és a terv alapjaival kapcsolatos megállapodás irányelveinek a meghatározásában;
3. a városi közösség és a köztársaság, illetve a tartomány terveinek alapjairól szóló megállapodások megkötésében;
4. a városi közösség társadalmi tervének alapjairól szóló megállapodás előkészítésének kezdeményezésében, megszervezésében és lebonyolításában;
5. ezenkívül megfelelő javaslatokat terjeszt be a társadalmi tervezés hordozói elé az egyes terveknek a közösségi, illetve társadalmi érdekekkel és célokkal való összeegyeztetése végett.

A közösség végrehajtó szerve a tervidőszak folyamán kezdeményezi a terv teljesítését szorgalmazó megállapodások megkötését.

Gondoskodik arról, hogy a tervteljesítés folyamán a társadalmi tervezés hordozóinak rendelkezésére álljanak a terv megvalósításához és az intézkedések meghozatalához általános irányvételként szolgáló elemző dokumentációs anyagok.

Ügyel arra, hogy ha lényeges eltérés mutatkozik a tervben megállapított célok és feladatok megvalósításában, akkor elemezzék és határozzák

meg az eltérések okait és következményeit, valamint hogy erről idejekorán értesítsék a tervezőket és a terv módosítását, kiegészítését javasolják.

A közösség végrehajtó szerve köteles megszervezni a közösség társadalmi tervének alapjairól szóló megállapodásból következő tervteljesítés és köteleesség-végrehajtás figyelemmel kísérését, a terv és a vállalt köteleességek megvalósítása érdekében javaslatokat tesz és intézkedéseket foganatosít, valamint javaslatokat tesz a terv és a megállapodás módosítására és kiegészítésére.

A közösség végrehajtó szerve értesíti a közösség küldött-testületét a közösség társadalmi tervének teljesítéséről, illetve a terv alapjaival kapcsolatos köteleességek és megállapodások végrehajtásáról, valamint azokról az intézkedésekről, amelyeket foganatosított, foganatosítani szándékozik, avagy meghozatal céljából a közösség küldött-testülete elé szándékozik terjeszteni.

A közösség végrehajtó szerve évente legalább egyszer elemzi a középtávú terv megvalósulását az eltelt időszakban és értékeli a tervteljesítés lehetőségét a következő évben.

Az elemzés alapján a közösség végrehajtó szerve jelentést tesz a közösség küldött-testületének a középtávú társadalmi terv megvalósításáról és kiértékeli a soron következő év fejlesztési lehetőségeit, valamint intézkedéseket javasol a közösség tervének az említett évben való megvalósítására.

A közösség végrehajtó szerve minden év végéig határozattervezetet terjeszt be a közösség középtávú társadalmi tervének a következő évi politikájáról és intézkedéseket javasol.

A társadalmi tervet a városi közösség küldött-testülete hozza meg a városi közösség szervezeti szabályzatában megállapított módon.

A városi közösség küldött-testületének végrehajtó szerve köteles rendszeresen figyelemmel kísérni, elemezni és értékelni a társadalmi terv megvalósulását: végrehajtani a terv alapjairól szóló megállapodásból következő kötelességeit, ill. intézkedéseket foganatosítani ennek érdekében.

### *A községi társadalmi terv teljesítésének ellenőrzése*

Az ellenőrzés állandó és rendkívül jelentős társadalmi, politikai és szakszerű tevékenység a községi társadalmi terv megvalósítása során.

A községnek állandóan figyelemmel kell kísérnie és elemezni a középtávú terv megvalósulását. Ezért évente legalább egyszer köteles elemezni a középtávú terv megvalósulását és határozatot hozni a tervfeladatok teljesítéséről. Ez a határozat szabályozza a községi társadalmi terv megvalósítására irányuló politikát és feladatokat, valamint az ezekből következő intézkedéseket és tevékenységet.

A folyó évben tervezett fejlődésnek biztosítania kell a múlt év ked-

vező eredményeinek a folytatását, valamint a további gazdasági növekedést a tervidőszak végéig.

A községi küldött-testület minden évben határozatot hoz a községi társadalmi terv előző időszakban érvényes megvalósulási politikájáról. A gazdasági helyzetet és a községi társadalmi terv eltelt időszakát a községi társadalmi tervezőintézet vagy az ennek megfelelő községi igazgatási szerv elemzi. Az elemzés alapján látnak hozzá a községi társadalmi terv megvalósulásáról szóló határozattervezet kidolgozásához. A határozattervezetet széles körű és szervezett vitára bocsátják az összes öngazgatási alapszervezetben és közösségben, az öngazgatási érdekközösségekben, a társadalmi-politikai szervezetekben és más községi szervezetekben, valamint a községi küldött-testület tanácsaiban és egyéb munkatestületeiben. Ily módon a határozat a községi társadalmi tervezés minden hordozója álláspontjának és érdekeinek a szintézisét képezi.

A határozati javaslatot a községi küldött-testület végrehajtó szerve alakítja ki. A községi küldött-testület mindhárom tanács egyenrangú részvételével hozza meg a határozatot.

A községi küldött-testület illetékes szervei felelősek a község társadalmi tervének a megvalósulásáért. Ezek a szervek a község által a terv alapjáról szóló öngazgatási megegyezésekkel és megállapodásokkal kezdeményezett köteleességek végrehajtásáért is felelősek. Ezért rendszeresen figyelemmel kísérik, elemzik és értékelik a község társadalmi tervének megvalósulását, a terv alapjairól szóló öngazgatási megegyezésekből és megállapodásokból következő köteleességek végrehajtását, valamint megfelelő intézkedéseket tesznek azok megvalósítására és végrehajtására. Kezdeményezik a társadalmi terv teljesítését szorgalmazó öngazgatási megegyezéseket és megállapodásokat, illetőleg az öngazgatási szervezetek és közösségek terveinek alapjairól szóló öngazgatási megegyezések vagy a társadalmi-politikai közösségek terveinek alapjairól megkötött megállapodások módosítását és kiegészítését.<sup>20</sup>

A községi küldött-testület végrehajtó szerve állandóan figyelemmel kíséri a társadalmi terv teljesítését; ügyel arra, hogy tiszteletben tartsák a tervvel kapcsolatos öngazgatási megegyezéseket és társadalmi megállapodásokat, majd értesíti minderről a küldött-testületet, utána pedig a tervteljesítés során levő tennivalóiról is, mivel ez utóbbit a küldött-testületnek kell jóváhagynia. A községi küldött-testület végrehajtó szerve ugyanígy köteles a kijelölt határidőn belül jelentést tenni a társadalmi terv teljesítéséről a községi küldött-testületnek. A jelentésnek tartalmaznia kell a fejlődési lehetőség értékelését és a terv következő évi szakaszának teljesítésével kapcsolatos intézkedések javaslatát.<sup>21</sup>

A község társadalmi tervének megvalósítása során lehetséges annak megváltoztatása és kiegészítése. A községi küldött-testület végrehajtó szerve megfelelő változtatásokat és kiegészítéseket javasol, amelyeket a község társadalmi tervének a meghozatalával kapcsolatos módon kezelnek.<sup>22</sup>

A községi szervek a társadalmi terv teljesítése céljából meghozott előírásaikkal és intézkedéseikkel kötelesek megteremteni a fejlődés általános feltételét. Előírásaikkal és intézkedéseikkel egybe kell hangolniuk az öngazgatási szervezetek és közösségek sajátos fejlődési érdekeit és céljait a közösségekkel.<sup>23</sup>

### *A szervezett szocialista erők frontjának szerepe az öngazgatású tervezési folyamatban*

A Szocialista Szövetség községi szervezete — élén a Kommunista Szövetséggel — törvényes kötelességeivel összhangban kezdeményezi és hajtja végre a község társadalmi tervének a kidolgozása során kifejtett széles körű társadalmi tevékenységet.

„... a terv alapjairól szóló öngazgatási megegyezések és társadalmi megállapodások előkészítési folyamatába megfelelő módon tevékenyen be kell, hogy kapcsolódjon minden más felelős társadalmi tényező, a társadalmi-politikai és egyéb társadalmi szervezetek is. A tervek meghozásával megbízott szervek, például a szakszervezet, a Kommunista Szövetség, a Szocialista Szövetség stb. alkotmányos társadalmi szerepének a kibontakozása érdekében kötelesek ezeket a szervezeteket értesíteni a tervelőkészítés folyamatáról, illetve továbbítani kezdeményezéseiket a tervezés szerveihez stb. Ilyen értelemben a társadalmi-politikai szervezetnek alkotó módon kell hatást gyakorolniuk a tervezés hordozóinak az ismereteire és a távlatok áttekintésére...”<sup>24</sup>

A községi küldött-testület társadalmi-politikai tanácsa jelentős közvetítő szerepet tölt be, amelynek útján a társadalmi-politikai szervek hatást gyakorolhatnak a községi társadalmi terv kidolgozására. A szervezett szocialista erők frontjának részét képező Szocialista Szövetség ennek a tanácsnak az útján igyekszik elérni, hogy a községi társadalmi terv tartalma összhangban legyen az alkotmánnyal, a törvénnyel, a községi szervezeti szabályzattal, valamint a társadalmi-politikai szervezetek megfelelő dokumentumaival.

### *A községi társadalmi tervezőintézet helye és szerepe*

A községi társadalmi tervezőintézetek, akár más megfelelő intézetek, jelentős helyet és szerepet töltenek be az öngazgatású társadalmi tervezési folyamatában.

A községi társadalmi tervezőintézetek önálló és öngazgatási intézmények, amelyek meghatározott tervekkel kapcsolatos ügyeket végeznek a községi küldött-testület végrehajtó szerve és a községi öngazgatású tervezés minden más tényezője számára. A község adminisztratív, végrehajtó és egyéb szervei helyett egyre inkább tudományos szervezetekké

kell válniuk. „A társadalmi fejlődés tervezése területén a társult munka tudományos intézményeiként működő társadalmi tervezőintézeteknek több változatban elkészített tervvázlatot kell beterjeszteniük az illetékes öngazgatási és egyéb szervek elé, valamint utalniuk kell az egyes változatok makro és mikro következményeire, ezen túl mindazokra a feltételekre, amelyek az egyes változatok gyakorlati megvalósításához szükségesek. Feladatuk lenne az is, hogy reagáljanak a végrehajtó tanácsok, a küldött-testületek stb. gazdasági és politikai szempontból megalapozatlan törekvéseire, hogy vegyék be a tervbe egyik vagy másik elképzelésüket. Az a feladatuk, hogy az összes szerv előtt rámutassanak annak következményeire, ha egy ilyen követelést beiktatnának a tervbe.”<sup>25</sup>

Egyszóval az öngazgatású tervezés minőségi szintje érdekében a lehetőségekhez mérten a legteljesebben el kell határolni a szakmai illetékeséget és felelősséget a politikaitól.

A községi társadalmi tervezőintézetek a megfelelő községi igazgatási szervekkel, a Társadalmi Könyvviteli Szolgálattal, a bankokkal, az öngazgatási alapszervezetek és közösségek, valamint társadalmi-politikai szervezetek megfelelő kamaráival és szolgálataival együttműködve tesznek előkészületeket és dolgozzák fel a község társadalmi tervének a kidolgozásához elengedhetetlen fontosságú elemző és dokumentációs anyagokat.

Fordította *Garai László*

### *Jegyzetek*

- <sup>1</sup> Törvény a társadalmi tervezési rendszer alapjairól és Jugoszlávia társadalmi tervéről.
- <sup>2</sup> Vajdaság SZAT társadalmi tervezéséről szóló törvénye, VSZAT Hivatalos Lapja, 1978., 25. szám.
- <sup>3</sup> Uo., 97. szakasz.
- <sup>4</sup> E. Kardelj: O sistemu samoupravnog planiranja. Radnička štampa, Belgrád, 1976., 67. oldal.
- <sup>5</sup> Miloš Sindić: Samoupravno sporazumevanje i društveno dogovaranje kao osnovni instrumenti samoupravnog planiranja. Zbornik referata i dokumenata za susret samoupravljača, 1979., 13. oldal.
- <sup>6</sup> E. Kardelj: O sistemu samoupravnog planiranja. Brionske diskusije, Radnička štampa, Belgrád, 1976., 33—37. oldal.
- <sup>7</sup> E. Kardelj: Uo., 37. oldal.
- <sup>8</sup> Törvény a társadalmi tervezési rendszer alapjairól és Jugoszlávia társadalmi tervéről. A JSZSZK Hivatalos Lapja. 1976., 6. szám, 21. szakasz, 1. bekezdés.
- <sup>9</sup> Uo., 54. szakasz.
- <sup>10</sup> Uo., 55. szakasz
- <sup>11</sup> Uo., 56. szakasz.
- <sup>12</sup> Uo., 57. szakasz.

- <sup>13</sup> Uo., 70. szakasz.
- <sup>14</sup> Uo., 16—68. szakasz és A társult munkáról szóló törvény 573—608. szakasza.
- <sup>15</sup> Miloš Sindić, idézett mű 14. oldal.
- <sup>16</sup> Törvény a társadalmi tervezési rendszer alapjairól és Jugoszlávia társadalmi tervéről. A JSZSZK Hivatalos Lapja 1976., 6. szám, 29. szakasz, 2. bekezdés.
- <sup>17</sup> Uo., 18. szakasz, 2. bekezdés.
- <sup>18</sup> Uo., 25. szakasz, 2. bekezdés.
- <sup>19</sup> Uo., 59. szakasz.
- <sup>20</sup> Uo., 68. szakasz.
- <sup>21</sup> Uo., 66. szakasz.
- <sup>22</sup> Uo., 65. szakasz.
- <sup>23</sup> Vajdaság SZAT Alkotmánya, 72. szakasz.
- <sup>24</sup> E. Kardelj: I. m. 49. oldal.
- <sup>25</sup> Dr. Vaszil Grivcsev: Mesto i uloga Socijalističkog saveza u procesu samoupravnog planiranja, in: Zbornik referata i dokumenata za susret samoupravljača 1979., Ujvidék 1979., 28. oldal.

### *Rezime*

#### Funkcije opštine u oblasti društvenog planiranja

Polazeći od ustavom utvrđenog koncepta samoupravnog planiranja, koji je obuhvaćen Zakonom o osnovama sistema društvenog planiranja i odgovarajućim zakonima socijalističkih republika i autonomnih pokrajina, autor daje prikaz procesa planiranja u opštini.

Funkcija društvenog planiranja u opštini proizilazi iz mesta i uloge opštine u ustavnom sistemu Jugoslavije. Društveni plan opštine „nije samo instrument usklađivanja i usmeravanja materijalnih tokova društvene reprodukcije, nego i instrument radničke klase u borbi za reprodukciju samoupravnih socijalističkih proizvodnih i ukupnih društveno-ekonomskih odnosa”. Društveni plan opštine nije instrument jačanja svojevrsnog opštinskog centralizma. Naprotiv, njime subjekti planiranja usklađuju samo one svoje interese i potrebe koje u okviru opštine mogu ostvariti.

Nakon razmatranja funkcije društvenog plana opštine i uloge nosilaca planiranja, autor ukazuje na složenost procesa samoupravnog društvenog planiranja u opštini. Taj proces deli u tri faze:

- 1) fazu samoupravnog sporazumevanja o osnovama plana;
- 2) fazu donošenja plana i odgovarajućih dokumenata i akata;
- 3) fazu ostvarivanja plana sa organizovanim praćenjem ostvarivanja.

Sa praktično-organizacionog stanovišta proces samoupravnog društvenog planiranja se sastoji iz sledećih aktivnosti:

- 1) pripremanja,
- 2) usaglašavanja,
- 3) izrade,
- 4) donošenja i
- 5) ostvarivanja plana.



Autor razmatra sadržinu svake faze pojedinačno.

Govoreći o mestu i ulozi organizovanih socijalističkih snaga u procesu samoupravnog planiranja, autor ističe da je Opštinska organizacija Socijalističkog saveza front organizovanih socijalističkih snaga sa Savezom Komunista na čelu, u skladu sa zakonskim obavezama pokretač i nosilac široke društvene aktivnosti u svim fazama izrade društvenog plana opštine.

Značaj Opštinskog zavoda za društveno planiranje je takođe velik. Zajedno sa Službom društvenog knjigovodstva, bankama, odgovarajućim komorama i službama osnovnih samoupravnih organizacija i zajednica i društveno-političkih organizacija vrše sve potrebne pripreme i obradu analitičkih i dokumentacionih materijala neophodnih za izradu društvenog plana opštine.

### *Summary*

#### Functions of the Commune in the Sphere of Social Planning

By explaining the constitutionally determined concept of the selfmanagement planning which is included in the Law of the terms of social planning system and the corresponding laws of socialist republics and autonomous provinces, the author gives a review of the process of planning in the commune.

The function of planning in the commune can be defined by the place and role of the commune in the Yugoslav constitutional system. The social plan of the commune „is not just an instrument of coordination and direction of the material courses of social reproduction, but an instrument of working class in their struggle for reproduction of the selfmanagement socialist production and entire socio-economic relations". The social plan of the commune is not an instrument for strengthening the commune centralism, on the contrary, it serves for the subjects of planning in coordinating those interests and needs which can be realized in the commune.

After discussing the function of social planning in the commune and the role of the carriers of planning, the author points out the complexity of the process of selfmanagement social planning in the commune. He divides this process into three stages:

- 1) stage of selfmanagement agreements on the terms of planning,
- 2) stage of passing the plan and corresponding documents and acts,
- 3) stage of realization of the plan and organized following of it.

From the practical-organizational aspect, the process of selfmanagement social planning includes the following activities:

- 1) preparing,
- 2) coordination,
- 3) compilation,
- 4) passing and
- 5) realization of the plan.

The author discusses each stage one by one.

Talking about the role and place of the organized socialist power in the process of planning, the author points out that Commune organization of Socialist Alliance is the front of organized socialist power with the guidance of the League of Communists.

Commune bureau of economic planning has an important role, too. Together with the Government Auditing Office, banks, economic chambers and services of the organizations of associated labour, associations and socio-economic organizations they take part in the preparing and processing of documents necessary for the social plan of the commune.